

Liritë

Veprimtari mësimore
për shkollat e mesme,
për çështje ligjore të
Gjykatës Evropiane për
të Drejtat e Njeriut

COUNCIL OF EUROPE

CONSEIL DE L'EUROPE

Liritë
Veprimtari mësimore
për shkollat e mesme
për çështje ligjore të
Gjykatës Evropiane
për të Drejtat e Njeriut

*Mendimet e shprehura në këtë botim janë
përgjegjësi e autorëve dhe nuk përfaqëso-
jnë domosdoshmërisht politikën zyrtare të
Këshillit të Evropës*

Të gjitha të drejtat janë të rezervuara.
Asnjë pjesë e këtij botimi nuk mund
të përkthehet, të riprodhohet ose të
transmetohet në çfarëdo lloj forme
a mjeti, elektronik (CR rom, internet
etc) ose mekanik, duke përfshirë
këtu edhe fotokopjimin, regjistrimin
me çdo mjet tjetër ruajtës ose
transmetues, pa lejen paraprake me
shkrim nga Drejtoria e Komunikimit
(F-67075 Strasbourg Cedex ose
publishing@coe.int)

Kopertina: SPDP, Këshilli i Europës
Foto: Këshilli i Europës
Faqsja: Jouve

Përgjegjës për botimin shqip:
Astrit Dautaj

Botim i Këshillit të Europës
F-67075 Strasbourg Cedex
<http://book.coe.int>

© Këshilli i Europës, Mars 2015-05-18
Shtypur në Këshillin e Europës

Bashkautorë dhe kontribues

Drejtuesit e projektit

Z. Villano Qirjazi, Drejtor i Divizionit të Politikave Arsimore, Këshilli i Europës

Znj. Stefania Kruger, Sekretare për Komitetin Drejtues të Politikave dhe Praktikave Arsimore, në Divizionin e Politikave Arsimore, Këshilli i Europës

Redaktorë

Dr. peter G. Kirchsclaeger, Dr. Bernard Dumont, Z. David Hayward

Bashkautorë:

- ▶ Z. Astrit Dautaj, Instituti i Zhvillimit të Arsimit, Tiranë (Shqipëri)
- ▶ Dr. Bernard Dumont, Këshilltar, trajner në fushën e inxhinjerisë, të mësuarit përmes internetit dhe të cilësisë në arsim (Francë)
- ▶ Z. David Hayward, Student i nivelit pasuniversitar, Universiteti i Glazgout (BM)
- ▶ Dr. Peter Kirchsclaeger, Bashkëdrejtues i Qendrës për Edukimin e të Drejtave të Njeriut (ZMRB) në Universitetin e Edukimit të Mësuesve të Zvicrës Qendrore, në Lucern (Zvicër)
- ▶ Profesor Jim Murdoch, profesor i të drejtës publike në Fakultetin e Drejtësisë në Universitetin e Glazgout (BM)
- ▶ Dr. Ivana Radaçiç, Instituti i Shkencave Shoqërore Ivo Pilar në Zagreb (Kroaci)
- ▶ Dr. Mitja Sardoç, Instituti i Kërkimeve Arsimore, Ljubjanë (Sloveni)

Pedagogët dhe studentët e përfshirë në hartimin e veprimtarive

Shqipëria

Znj. Erlira Kokona, Znj. Nevila Xhindi, Znj. Ina Zhupa, z. Erlis Hereni, Z. Ermal Telha, Znj. Ornela Cena dhe Znj. Kejsi Rizo nën drejtimin e Z.Astrit Dautaj

Kroacia

Znj. Karla Alfier, Znj. Tihana Balagović, Znj. Tena Baričić, Znj. Sunčica Brnardić, Znj. Marija Ćurić, Znj. Ida Dojčinović, Znj. Vanda Jakir, Znj. Ivana Kordić, Znj. Zrinka Lepad, Znj. Branka Marušić, Znj. Slavica Mihalić, Znj. Monika Rajković, Z. Andrea Šimunović, Znj. Ema Mendusic Skugor, Znj. Nina Sertic, Znj. Petra Šiško, Znj. Svjetlana Škrobo, Znj. Vanja Stanišić, Znj. Anja Zadavec dhe Z. Ivan Zrinski nga Universiteti i Zagrebit, nën drejtimin e nën mbikëqyrjen e Dr Ivana Radačić dhe Dr Vedrana Spajic-Vrkas

Slovenia

Z. Rok Jemec, Znj. Tina Košir, Z. Luka Mišić, Z. Anže Novak, Znj. Katja Stare, Znj. Mojca Stropnik, Z. Iztok Štefanec, Z. Matija Urankar dhe Znj. Mojca Zadavec, nën mbikëqyrjen e Dr Mitja Sardoč, Instituti i Kërkimit në Arsim, Ljubljana, dhe Profesor Miro Cerar, Fakulteti i Drejtësisë, Universiteti i Ljubjanës

Switzerland

Z. Christoph Basler, Znj. Sandra Buzolzer, Znj. Stefanie Rinaldi, Z. Fabio Erni, Znj. Sara Erni, Znj. Sophie Ernst, Znj. Simone Fasnacht, Znj. Eva Furrer, Znj. Jacqueline Haehni, Z. André Huber, Z. Fabian Imfeld, Znj. Laura Kathriner, Znj. Aline Lehner, Znj. Nina Lerch, Z. Timothée Lienhard, Z. Samuel Nurmi, Z. Valon-Encrico Prendi, Znj. Rahel Rohrer, Z. Rolf Saegesser dhe Znj. Joséphine Vollmeier në Universitetin e Edukimit të Mësuesve Lucerne, nën drejtimin e Dr Peter G. Kirchsclaeger

UK

Z. Peter Alexander Begbie, Znj. Sonia Helen Campbell, Znj. Meghan Devine, Z. Jack Ford, Z. James Foster Gaughan, Z. Elliott Jon Gold, Z. David Hayëard, Z. Alastair John Mitchell, Znj. Laura Pasternak, Znj. Kenzie Anne Sharkey dhe Z. Andreë James Sirel, nën drejtimin e Profesor Jim Murdoch, Universiteti i Glasgou

ILUSTRIMET

Z. Anže Novak

Çështja Campbell dhe Cosans kundër Mbretërisë së Bashkuar United Kingdom, Video

Znj. Olympia Tsipira

Assistant

Znj. Véronique Bernot, Këshilli i Europës

Përmbajtja

PARATHËNIE	7
1. TË NJOHIM KONVENTËN DHE GJYKATËN EVROPIANE PËR TË DREJTAT E NJERIUT	9
1.1 Çfarë janë të drejtat e njeriut?	9
1.2. Çfarë është Konventa Evropiane për të Drejtat e Njeriut?	10
1.3. Ç'është Gjykata Evropiane e të Drejtave të Njeriut?	11
1.4. Si mund të paraqesim një çështje në Gjykatë?	12
1.5 Kush vendos?	13
1.6. Çfarë ndodh nëse Gjykata vendos se shteti ka shkelur të drejtat e mia?	14
2. SI TË ZBATOJMË VEPRIMTARITË NË KLASË?	15
2.1. Veçoritë e edukimit të të drejtave të njeriut	15
2.2 Struktura e veprimtarive	17
2.3. Si të zhvillojmë veprimtaritë në klasë	18
2.4. Si të vlerësojmë arritjet e nxënësve	20
2.5. Si të përdorim burimet audiovizive	22
2.6. Si të vlerësojmë veprimtaritë	23
3. VEPRIMTARI	25
3.1. Hyrja dhe tabela e veprimtarive	25
3.2. Tema 1 – Është jeta ime	31
3.3. Tema 2 – Mos ma bëj një gjë të tillë!	52
3.4. Tema 3 –Si i trajtojmë të tjerët?	68
3.5. Tema 4 – Unë dua një zë!	94
3.6. Tema 5 – Barazi për të gjithë	113
4. TABELA E VEPRIMTARIVE TË TJERA	127
5. VARIANT I THJESHTUAR I NENEVE TË PËRZGJEDHUR NGA KONVENTA EVROPIANE E TË DREJTAVE TË NJERIUT DHE E PROTOKOLLEVE TË SAJ	133
5.1 Përmbledhje e hyrjes	133
5.2 Nene të përzgjedhur	133
5.3. Protokollet e Konventës	136
6. BURIME NGA UEBSAITI DHE NGA BAZA E TË DHËNAVE	137
6.1 Baza e të dhënave dhe qëllimet e saj	137
6.2 Disa mënyra kërkimi	138
6.3. Çfarë do të gjeni	140
7. PUBLIKIMET KRYESORE PËR KONVENTËN EVROPIANE PËR TË DREJTAT E NJERIUT	143
8. BOTIME TË TJERA PËR EDUKIMIN E TË DREJTAVE TË NJERIUT	145

Parathënie

“Njih të Drejtat e Njeriut dhe Vepro për to!” është një program i

Këshillit të Evropës që kërkon të nxisë nxënësit të mësojnë për qytetarinë bashkëkohore dhe zgjedhjet morale që shoqërojnë jetesën në demokraci. Vlera e këtij programi qëndron në faktin që këto çështje ai i trajton në kontekstin jetësor, të lidhura me

çështjet juridike që kanë ardhur për zgjidhje në Gjykatën Evropiane të të Drejtave të Njeriut. Në këtë mënyrë, ne jo vetëm ndajmë me të rinjtë vlerat tona të përbashkëta, por u tregojmë atyre edhe domethënien dhe rëndësinë që ka pluralizmi, liria demokratike dhe shteti i së drejtës në jetën e përditshme.

Kjo është shumë e rëndësishme. Çdo brezi i kërkohet të kuptojë dhe të ruajë vlerat që mbajnë të bashkuar kontinentin Evropian. Mbi brezin e ri do të bjerë detyra e ruajtjes së traditave. Për këtë arsye, ai duhet ndihmuar të zhvillojë aftësinë për të menduar në mënyrë kritike, për të qenë në gjendje t'i zbatojë këto parime në botën që ndryshon me shpejtësi. Të drejtat e njeriut janë dinamike, ashtu sikurse janë dhe qytetarët e demokracisë. Për këtë arsye dhe jo rastësisht, ky program quhet “Njih të drejtat e njeriut dhe vepro për to!”

Kjo përmbledhje plotëson burime të tjera që ekzistojnë në fushën e edukimit për të drejtat e njeriut dhe ofron kontributin e saj të veçantë në tri drejtime.

Së pari, vëmendja përqendrohet në çështje të tilla ku individët sfidojnë praktikën e vendosura dhe në këtë mënyrë ata, tërthorazi, mbrojnë edhe interesat e të tjerëve. Disa prej tyre përfshijë të rinjtë. Disa të tjerë mund të jenë persona publikë, por pjesa më e madhe janë njerëz të zakonshëm, të cilët kanë qenë të detyruar të mbajnë dhe të shprehin qëndrimin e tyre, duke sjellë ndërlikime dhe pasoja që shkojnë përtej tyre.

Së dyti, çështjet e trajtuara lidhen me vlerat të rëndësishme shoqërore, ku përfshihen edhe toleranca, respekti për të tjerët, paanshmëria dhe mbrojtja kundër vendimeve arbitrare. Duke u përballur me këto tema, nxënësit fillojnë t'i zbatojnë ato në marrëdhëniet dhe komunitetet e tyre. Për shembull, çështja Opuz kundër shtetit turk trajton shkallën në të cilën policia duhet të ndërhyjë për të mbrojtur qytetarët nga rreziqet serioze dhune. Megjithatë, kur nxënësit e shkollës duhet të ndjejnë përgjegjësinë morale të ndërmarrin hapa konkretë për të mbrojtur shokët e klasës nga ngacmimet e talljet? Çështja D.H dhe të Tjerët kundër Republikës Çeke trajton çështjen e vlefshmërisë së ndarjes veçmas të mjediseve ku mësojnë fëmijët Rom, por edhe na jep mundësinë të hedhim vështrimin dhe të trajtojmë stereotipat dhe paragjykimet tona.

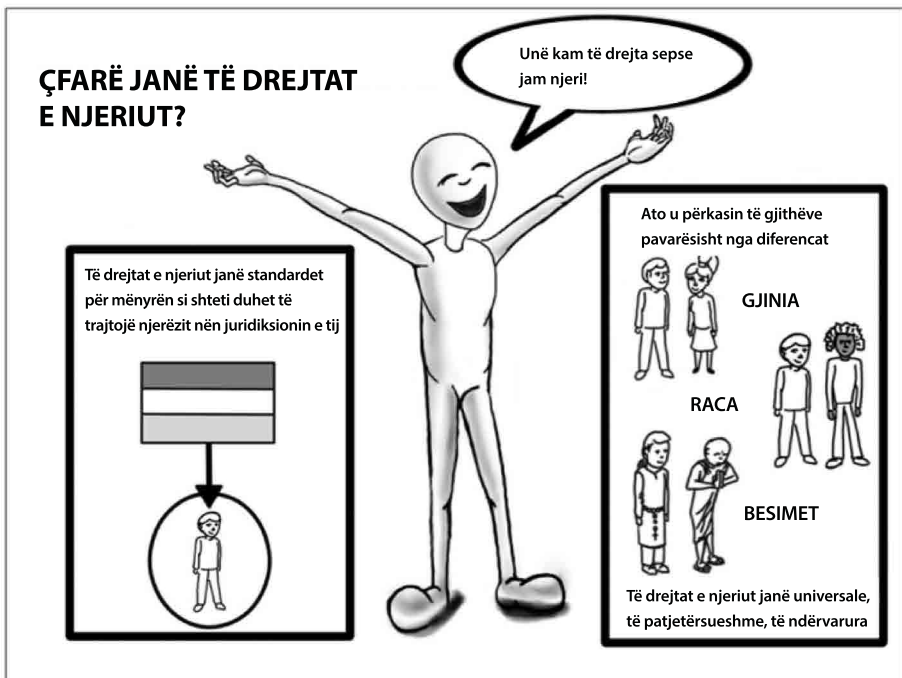
Së treti, këto materiale janë për të rinjtë dhe janë përgatitur nga të rinjtë. Ato janë prodhuar nga ekipe studentësh të talentuar dhe të motivuar, si dhe nga pedagogë të rinj në fushën e drejtësisë dhe të arsimit nga institucione të ndryshe dhe të testuar në një numër shkollash të Evropës. Grupe të ndryshme, me prejardhje të ndryshme, kanë sjellë këndvështrime dhe sfida të reja. Produkti është një numër i larmishëm veprimtarish dhe materialesh që ndihmojnë të rinjtë të kuptojnë edhe rolin që ata mund të luajnë në fushën e ligjit.

Unë kam kënaqësinë të nxis shtetet anëtare të Këshillit të Evropës dhe shtetet palë në Konventën Kulturore Evropiane të përdorin këtë burim të veçantë, ta përshtatin për nevojat e veçanta të klasave të ndryshme gjatë procesit të të mësuarit të vlerave dhe ligjeve tona të përbashkëta.

Thorbjon Jagland
Sekretar i përgjithshëm i Këshillit të Evropës

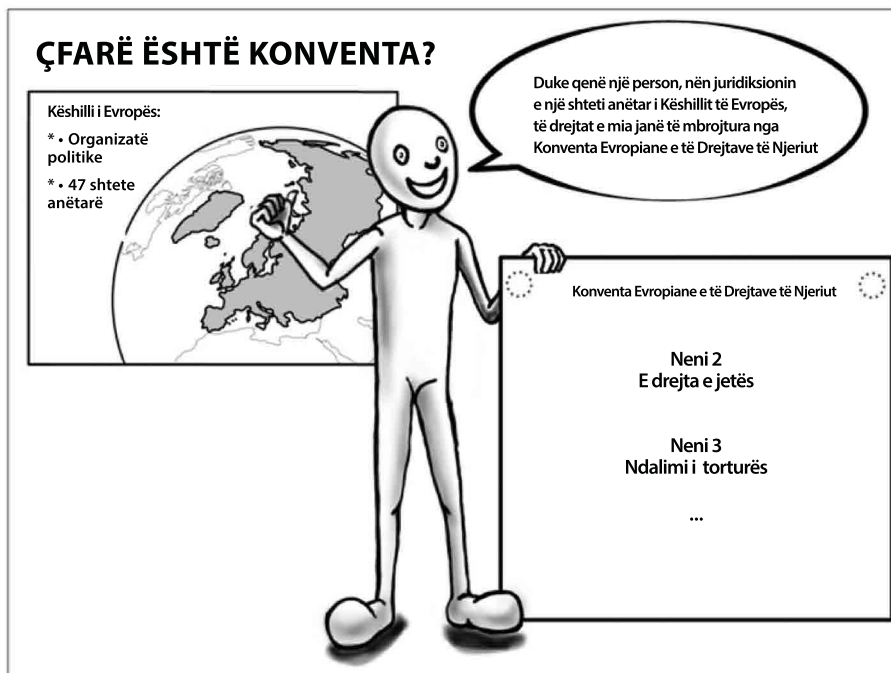
1. Të njohim Konventën dhe Gjykatën Evropiane për të Drejtat e Njeriut

1.1 Çfarë janë të drejtat e njeriut?

Të drejtat e njeriut janë të drejta që të gjithë njerëzit i zotërojnë për shkak të të qenit qenie njerëzore. Ideja që i bashkon teoritë e ndryshme për të drejtat e njeriut është prania e disa tipareve themelore, të brendshme (karakteristika dhe aftësi të tilla, si; autonomia, dinjiteti, interesat dhe nevojat) që janë të përbashkëta për të gjitha qeniet njerëzore, pavarësisht nga rrethanat në të cilat ata jetojnë. Këto “të drejta” janë të nevojshme për mirëqenien tonë, por në të njëjtën kohë ato janë lehtësisht të cenueshme nga veprimet e të tjerëve. Për këtë arsye, ato kanë nevojë të mbrohen përmes parimeve të të drejtave të njeriut. Të drejtat e njeriut përkrahajnë mënyrën si shtetet duhet të trajtojnë personat që janë në juridiksionin e tyre. Ato klasifikohen në: të drejta civile dhe politike (mbrojtja e jetës dhe e integritetit mendor dhe fizik, si dhe liritë civile dhe politike); të drejtat shoqërore, ekonomike dhe kulturore (e drejta për punë, për arsim, për sigurime shoqërore, për shëndet); dhe “brezi i tretë” i të drejtave (e drejta për zhvillim, për paqe dhe mjedis të sigurt).

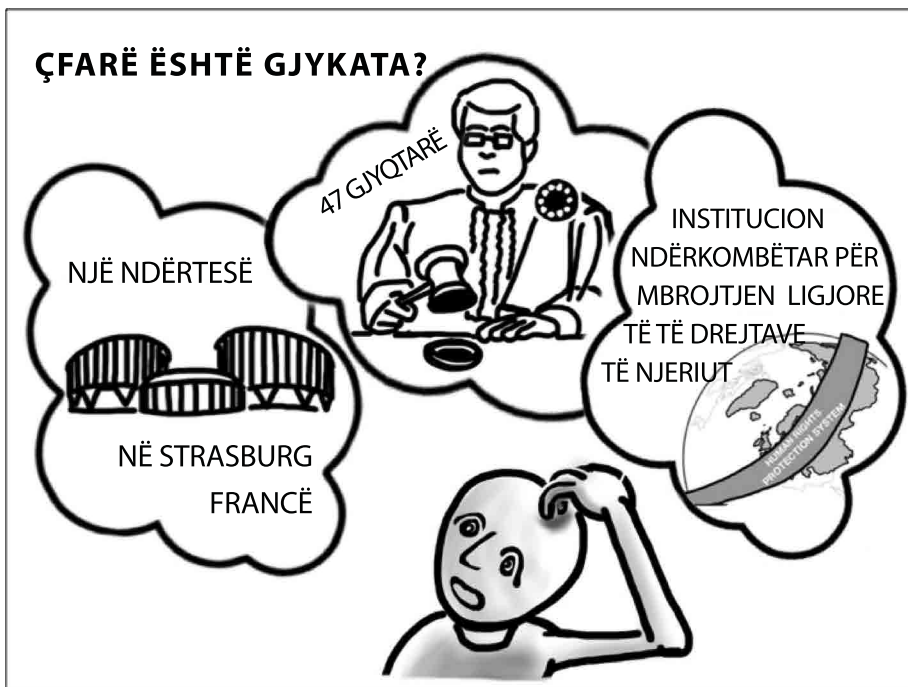
1.2. Çfarë është Konventa Evropiane për të Drejtat e Njeriut?

Konventa Evropiane për të Drejtat e Njeriut ("Konventa" ose "KEDNJ") është instrumenti i parë ndërkombëtar detyrues për të drejtat e njeriut (u miratua në vitin 1950 dhe hyri në fuqi në vitin 1953). Konventa u miratua nga të gjithë shtetet anëtare të Këshillit të Evropës (një organizatë politike e 47 shteteve anëtare). Deri në 3 shkurt i vitit 2015, janë miratuar edhe 16 Protokolle të Konventës (14 prej tyre janë në fuqi), të cilat zgjerojnë të drejtat që duhet të mbrohen dhe disa amendojnë kuadrin e sistemit të konventës.

Konventa mbron të drejtat dhe liritë civile dhe politike (të tilla, si: e drejta e jetës, liria nga tortura, e drejta për jetë private dhe familje, liria e shprehjes etj.) Me disa përjashtime, të drejtat që përfshihen në Konventë (dhe Protokollet e saj) nuk janë absolute. Ato duhet të harmonizohen me të drejtat e të tjerëve dhe me interesin publik. Shtetet mund të shpërfillin disa të drejta në kohë lufte ose në situata të jashtëzakonshme. Konventa është konceptuar si një "instrument i gjallë". Për këtë arsye, edhe të drejtat janë interpretuar në mënyrë dinamike, në kuadrin e kushteve aktuale, të cilat nuk kanë qenë të parashikuara në kohën kur u ajo miratua. Për këtë arsye, Konventa nuk mbron vetëm nga tipat e zakonshme të shkeljeve të të drejtave të njeriut nga shteti (për shembull, arrestimi i paligjshëm, dhuna në kushtet e ndalimit në mjediset e policisë), por edhe kundër shkeljeve të të drejtave nga individët (për shembull, dhuna seksuale dhe familjare, trafikimi), ku shteti dështon në marrjen e masave të nevojshme për të parandaluar një shkelje ose për të vendosur ndëshkimet e duhura për to.

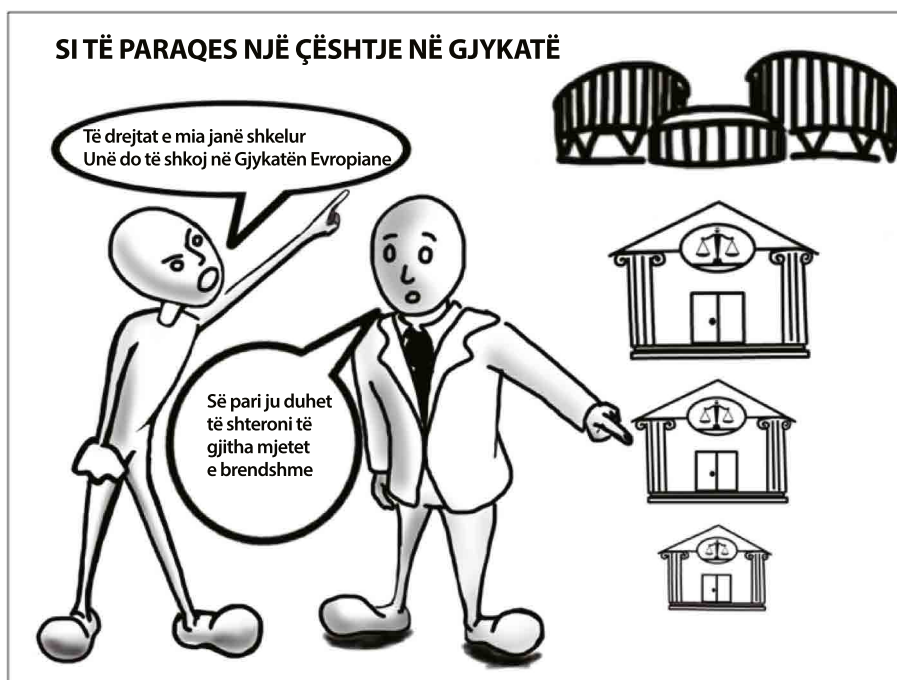
1.3. Ç'është Gjykata Evropiane e të Drejtave të Njeriut?

Gjykata Evropiane e të Drejtave të Njeriut (“Gjykata”) është gjykata e parë ndërkombëtare e të drejtave të njeriut, e krijuar nga Konventa në vitin 1959 dhe ende është e vetmja gjykatë të cilës individët mund t’i drejtohen drejtpërdrejtë. Gjykata vlerësohet si mekanizmi më i efektshëm ndërkombëtar për mbrojtjen e të drejtave të njeriut dhe vepron, pothuajse, si një gjykatë kushtetuese e Evropës, që vendos standardet e përbashkëta Evropiane të të drejtave të njeriut. Që nga viti 1998 ajo ka pasur e vetëm përgjegjësinë për zbatimin e Konventës. Ajo përbëhet nga 47 gjyqtarë me kohë të plotë.

Gjykata shqyrton dhe vendos për çështjet ndërshtetërore, ato të individëve kundër shteteve kontraktues, si dhe ofron këshilla për çështje ligjore, që lidhen me interpretimin e Konventës, kur kjo kërkohet nga Komiteti i Ministrave të Këshillit të Evropës. Kërkesat e individëve përbëjnë numrin më të madh të çështjeve të shqyrtuara nga Gjykata. Deri në fund të vitit 2014, numri i kërkesave në pritje për shqyrtim nga Gjykata, ishte 69900.

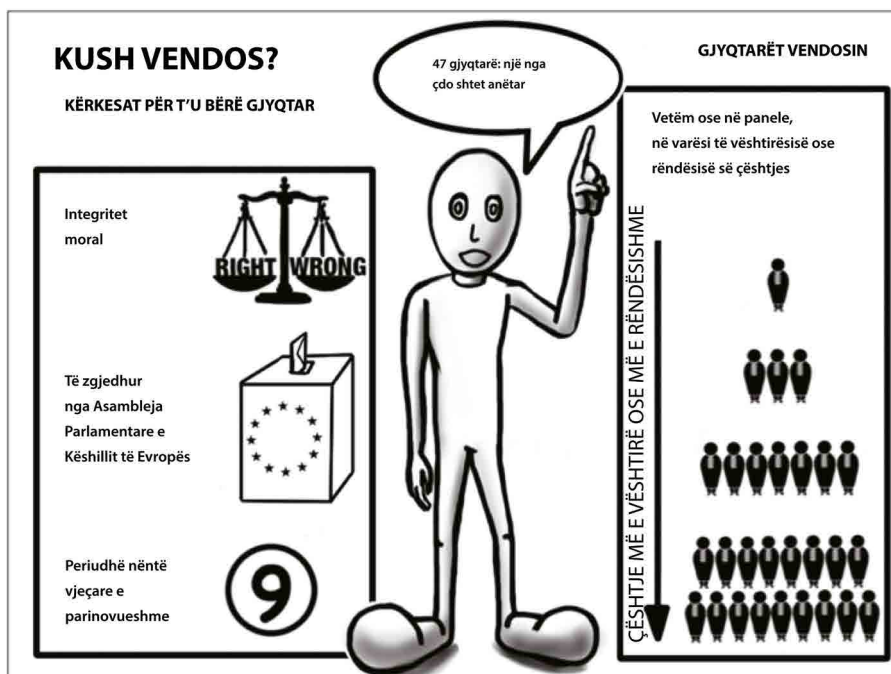
1.4. Si mund të paraqesim një çështje në Gjykatë?

Ju mund të sillni një çështje në Gjykatë, nëse mendoni se shteti ka shkelur të drejtat tuaja, por përpara se Gjykata të shqyrtojë argumentet tuaja, ju duhet të keni plotësuar kërkesat e pranimit. Një ndër kriteret më të rëndësishme është rregulli i "shterimit të mjeteve të brendshme". Përpara dorëzimit të kërkesës në Gjykatë, të gjitha mjetet efektive që ekzistojnë në shtetin tënd duhet të jenë shteruar (kjo do të thotë që ju keni kaluar në gjykatat e të gjitha niveleve në vend), dhe kërkesa duhet të dorëzohet brenda 6 muajve nga marrja e vendimit të formës së prerë. Kërkesa duhet të lidhet me një nga të drejtat që mbrohet nga Konventa. Personi që ankohet duhet të ndikohet drejtpërdrejt dhe duhet të ketë vuajtur dëme të rëndësishme. Përjashtim bën rasti kur respekti për të drejtat e njeriut, siç është përcaktuar në Konventë dhe në Protokollin e saj, kërkon një shqyrtim të vlerave të kërkesës në vetvete. Kërkesa nuk duhet të jetë haptazi e bazuar keq ose të jetë vetë abuzim i të drejtave.

Nëse mendoni se kërkesa juaj i plotëson këto kriteret, atëherë ju mund ta dorëzoni atë në rrugë zyrtare. Përfaqësimi juaj nuk është i nevojshëm në fazën fillestare, megjithëse përfaqësimi ligjor do të kërkohej kur Gjykata njofton shtetin e akuzuar për të. Pas kësaj faze juve mund t'u jepet ndihmë ligjore dhe duhet t'i shkruani Gjykatës në një nga gjuhët e saj zyrtare. Megjithatë, ju mund të dorëzoni një kërkesë edhe në gjuhën e vendit tuaj.

1.5 Kush vendos?

Gjykata përbëhet nga 47 gjyqtarë, një nga çdo shtet anëtar. Ata duhet të karakterizohen nga integriteti i lartë moral dhe të kenë kualifikimet e nevojshme. Gjyqtarët zgjidhen me shumicë vote në Asambleenë Parlamentare të Këshillit të Evropës, për një periudhë të pa rinovueshme prej nëntë vitesh. Ata e kryejnë detyrën në bazë të aftësive individuale dhe janë të pavarur. Gjyqtarët ulen në një Komitet prej tre gjyqtarësh, Dhoma me shtatë gjyqtarë dhe Dhoma e madhe me 17 gjyqtarë. Një gjyqtar i vetëm mund të kundërshtojë kërkesa qartësisht të papranueshme (por nuk mund të shqyrtojë kërkesat kundër shtetit në lidhje me të cilin ai është zgjedhur). Komiteti prej 3 gjyqtarësh ka pushtetin të deklarojë kërkesat të pranueshme dhe të vendosë mbi bazën e cilësisë së çështjes kur ajo është paraqitur si duhet si një kazus ligjor. Dhoma me 7 gjyqtarë vendos mbi bazën e cilësisë së të gjitha çështjeve, me përjashtim të rasteve kur juridiksioni i kalon Dhomës së Madhe.

Dhoma e Madhe mund të dëgjojë kazuset që ngrenë çështje serioze interpretimi dhe zbatimi të Konventës, një çështje të rëndësishme së përgjithshme ose çështje që mund të nisen nga çështje të mëparshme ligjore. Një panel prej pesë gjyqtarësh vendos nëse Dhoma e Madhe pranon referimin. Dhoma e Madhe mund të dëgjojë një çështje të vendosur nga Dhoma, nëse Paneli e pranon kërkesën. Kërkesa mund të dorëzohet nga çdo palë e çështjes, brenda një periudhe prej tre muajsh nga data e vendimit nga Dhoma.

1.6. Çfarë ndodh nëse Gjykata vendos se shteti ka shkelur të drejtat e mia?

Palët kontraktuese duhet t'i binden vendimit final të Gjykatës në rastet ku ata janë palë. Megjithatë, Gjykata në përgjithësi nuk specifikon masat që duhet të marrin shtetet dhe nuk mbikëqyr zbatimin e vendimit të saj. Kjo është detyrë e Komitetit të Ministrave (organ ndërqeveritar i përbërë nga ministrat e jashtëm ose nga përfaqësuesit diplomatik nga 47 shtete dhe të ndihmuar nga Departamenti për Ekzekutimin e Vendimeve të Gjykatës Evropiane të të Drejtave të Njeriut). Masat e kërkuara janë dy lloje: masa individuale, që synojnë të zbutjen e pasojave të shkeljes për një aplikant (thjesht kënaqësi dhe masa të nevojshme të tilla si rihapja e procedurave); dhe masa të përgjithshme, që synojnë të parandalojnë shkelje të ngjashme, në të ardhmen, të tilla si ndryshime të ligjit, masa politike ose praktike, për shembull, riparimi i pajisjeve të vjetruara të burgjeve në rastet e ankesave që lidhen me kushtet e burgimit.

I takon shtetit të identifikojë masat, në bashkëpunim me Departamentin e Ekzekutimit të Vendimeve. Hapi i parë në zbatim, për shtetin, është të hartojnë një plan veprimi brenda gjashtë muajve nga data kur vendimi bëhet përfundimtar (tre muaj nga data e zbardhjes së vendimit, vetëm në rast se çështja është dorëzuar në Dhomën e Madhe). Nëse vendimi është i paqartë në lidhje me atë që kërkohet për zbatim, Komiteti i Ministrave mund të bjerë dakord, me shumicën e dy të tretave të votave, për t'u referuar përsëri në Gjykatë për qartësim.

2. Si të zbatojmë veprimtaritë në klasë?

2.1. Veçoritë e edukimit të të drejtave të njeriut

2.1.1. Përcaktimi i edukimit për të drejtat e njeriut

Edukimi për të drejtat e njeriut (EDNJ) është përcaktuar nga Karta e KE për Edukimin për Qytetari Demokratike dhe Edukimin për të Drejtat e Njeriut, si më poshtë:

“Edukimi për të drejtat e njeriut” nënkupton edukimin, trajnimin, ngritjen e vetëdijes, informimin, praktikat dhe veprimtaritë që ato synojnë, përmes pajisjes së nxënësve me njohuri, aftësi dhe qëndrime dhe sjellje që i aftësojnë dhe i fuqizojnë ata për të dhënë ndihmesën e tyre në ndërtimin dhe mbrojtjen e një kulture universale të të drejtave të njeriut në shoqëri, për përparimin dhe mbrojtjen e të drejtave të njeriut dhe të lirive themelore.

2.1.2. Parimet, qëllimet, objektivat dhe pedagogjia e edukimit për të drejtat e njeriut

Përcaktimi i Kartës na çon në parimet, qëllimet e objektivat specifike të EDNJ, duke na ofruar edhe një kuadër për pedagogjinë e EDNJ:

- ▶ Parimet:
  - EDNJ është një proces që zgjat gjithë jetën;
  - EDNJ duhet të realizohet në partneritet dhe bashkëpunim
  - Mësimdhënia duhet të ndjekë vlerat dhe parimet demokratike dhe të të drejtave të njeriut.
- ▶ Qëllimet:
  - Mësimdhënia duhet të nxisë vlerat dhe parimet demokratike dhe ato të drejtave të njeriut dhe të rritë fuqizimin e dhe pjesëmarrjen aktive të nxënësit.
  - EDNJ duhet të nxisë kohezionin shoqëror dhe dialogun ndërkulturor dhe vlerën e diversitetit dhe barazisë.
  - EDNJ duhet të fuqizojë njerëzit me gatishmërinë për të ndërmarrë veprime në shoqëri, në mbrojtje dhe për zhvillimin e të drejtave të njeriut, të demokracisë dhe të shtetit të së drejtës.

- ▶ **Objektivat:**
  - Të rritë njohuritë për të drejtat e njeriut, për shembull, njohuritë për të drejtat e njeriut që mbrohen me kushtetutë si dhe dokumentet themelore të të drejtave të njeriut.
  - Të aftësojë nxënësit të zhvillojnë të kuptuarit kritik të situatave të jetës, për shembull, përmes vënies në dyshim të kufijve dhe strukturave që pengojnë gëzimin e plotë të të drejtave dhe lirive.
  - Të ndihmojë nxënësit në procesin e qartësimit të vlerave të tilla si paanshmëria, barazia dhe drejtësia.
  - Të nxisë ndryshimin e sjelljeve përmes mësimdhënies së tolerancës ndërmjet anëtarëve të grupeve të ndryshme etnike dhe kombëtare.
  - Të nxisë qëndrime solidariteti, për shembull, duke ndihmuar njerëzit të pranojnë përpjekjet e qenieve njerëzore, në shtëpi dhe kudo, në kërkim të plotësimit të nevojave të tyre dhe të përgjigjes për shkeljen e të drejtave të njeriut.
  - Të ndryshojë sjelljet, për shembull, përmes veprimit që reflekton respektin për të tjerët.
  - Të fuqizojë njerëzit për pjesëmarrje, për shembull, përmes aftësimit të tyre për të përcaktuar dhe plotësuar nevojat e tyre
- ▶ Këto parime, qëllime dhe objektiva përcaktojnë dhe pedagogjinë e EDNJ, që karakterizohet nga tiparet e mëposhtme:
  - *Karakterit kontekstual* i të drejtave të njeriut. Kjo do të thotë se një ndër objektivat e edukimit për të drejtat e njeriut duhet të jetë të kuptuarit kritik i kushteve objektive në të cilat jeton nxënësi ose fëmija.
  - *Veprimtaria* zë vend qendror në edukimin për të drejtat e njeriut. Kjo do të thotë se mësuesi duhet t'i kushtojë rëndësi njohjes dhe krijimit të kushteve për shprehjen dhe për shfrytëzimin e njohurive paraprake të nxënësve. Veprimtaria, ora e mësimit duhet të ndihmojë nxënësin të shprehë përvojën e tij.
  - *Krijimi i situatave problemore* dhe i pyetjeve, që synojnë të *sfidojnë* njohuritë paraprake të nxënësit.
  - *Pjesëmarrja dhe nxitja e përpjekjeve kolektive për sqarimin e koncepteve*, për analizën e çështjeve dhe për zhvillimin e veprimtarive duhet të jetë përparësi e procesit të edukimit për të drejtat e njeriut
  - *Trajtimi dialektik* i çështjeve, që lidhen me të drejtat e njeriut. Njohuritë duhet të krahasohen me burime të ndryshme, si: fakte, të dhëna, statistika etj.
  - *Analiza dhe zhvillimi i pyetjeve "pse" dhe "si"*, për t'i bërë nxënësit të mendojnë rreth psesë së gjërave, për lidhjet e tyre, për ndikimet reciproke etj. Kjo do t'i ndihmojë ata të shohin tej fasadës.

2.1.3. Kontekstualizimi i të drejtave të njeriut

Të drejtat e njeriut nuk janë diçka abstrakte, që ekzistojnë vetëm në trajtën e koncepteve, të ideve ose të vlerave. Ato lidhen ngushtë me veprimtarinë e përditshme të njerëzve, e cila, ashtu si dhe vlerat dhe idetë, lidhen me nje realitet konkret. Pra, si shkeljet, ashtu edhe mbrojtja e të drejtave të njeriut realizohen në një kontekst të caktuar historik. Për këtë arsye, objektivat, që lidhen me kontekstin, në të cilin zhvillohet veprimtaria njerëzore, përbëjnë një grup të dytë të objektivave specifike të edukimit për të drejtat e njeriut.

Në këtë fushë nxënësit duhet të jenë të aftë:

- ▶ të japin shembuj të shkeljeve të të drejtave të njeriut;
- ▶ të japin një përcaktim të një shkeljeje të të drejtave të njeriut;
- ▶ të identifikojnë grupe njerëzish në shoqëri, të cilëve u janë shkelur të drejtat;
- ▶ të identifikojnë njerëz, grupe ose situata, që shkaktojnë shkelje të të drejtave të njeriut;
- ▶ të shpjegojnë pse një konventë (për shembull, Konventa Evropiane e të Drejtave të Njeriut) duhet të ratifikohet nga parlamentet e vendeve anëtare të KE;
- ▶ të japin shembuj të ligjeve që duhet të ndryshohen ose të përmirësohen në bazë të Konventës Evropiane të të Drejtave të Njeriut dhe të vendimeve të Gjykatës Evropiane të të Drejtave të Njeriut.

2.1.4. Respektimi, mbrojtja dhe çuarja përpara e të drejtave të njeriut

Njohuritë për të drejtat e njeriut janë thelbësore, por nuk janë të mjaftueshme. Ato duhet të shoqërohen me qëndrime të tilla, që kanë në themel respektimin e të drejtave të njeriut dhe veprimin për mbrojtjen dhe për çuarjen e tyre përpara.

Në këtë drejtim, nxënësit duhet të jenë të aftë:

- ▶ të argumentojnë pse demokracia ka nevojë për mbrojtjen e të DNJ;
- ▶ të argumentojnë mundësinë e nxitjes dhe zhvillimit të të DNJ;
- ▶ të identifikojnë rolin e individit në mbrojtjen dhe në çuarjen më tej të të DNJ të institucioneve dhe të organizatave shoqërore
- ▶ të projektojnë masa ose strategji për mbrojtjen e të DNJ në nivel individual, kolektiv ose institucional.

2.1.5. Solidariteti ndërkombëtar

Në kushtet e një shoqërie globale e gjithnjë e më të ndërvarur, shumë prej problemeve, që lidhen me të drejtat e njeriut, kërkojnë angazhimin e komunitetit ndërkombëtar.

Për këtë arsye, është mirë që nxënësit në këtë fushë të jenë të aftë:

- ▶ të identifikojnë forcat në nivel ndërkombëtar që promovojnë të drejtat e njeriut;
- ▶ të identifikojnë forcat në nivel ndërkombëtar që ndikojnë në gjendjen e të drejtave të njeriut në vendin tonë etj.

2.2 Struktura e veprimtarive

12 veprimtaritë mësimore të detajuara në Kapitullin 3¹ janë strukturuar në mënyrë të tillë që japin mundësi për nxënësit të njohë faktet e çështjes, të analizojë nenet e Konventës që lidhen me të dhe të diskutojë vendimin e Gjykatës dhe ndikimet e

---

1. Më shumë veprimtari gjenden në Uebsaitin e projektit: <http://explore-humanrights.coe.int>, accessed 3 February 2015.

saj. Ato nxisin nxënësin të kërkojë më tej rastit konkret dhe të lidhë atë me jetën e përditshme dhe me situatat e njohura për ta.

Veprimtaritë mësimore përfshijnë elemente që synojnë të familjarizojnë nxënësit me aspektet procedurale të Gjykatës, në mënyrë që t'i mësojnë të përdorin mekanizmat e mbrojtjes së të drejtave të njeriut në nivel Evropian.

Veprimtaritë bazohen në çështje reale dhe janë paraqitur në të njëjtin format:

Pjesa A përmban vendimin referues, kontekstin ligjor, ndërsa pjesa B përmban çështjet pedagogjike.

Më hollësisht, Pjesa A përmban elementet e mëposhtëm:

- ▶ aplikanti
- ▶ arsyetimi: pse është përzgjedhur çështja
- ▶ faktet
- ▶ beteja ligjore: bazat e çështjes
- ▶ kronologjia e veprimeve ligjore
- ▶ nenet e Konventës që lidhen me çështjen si dhe çështje kryesore të trajtuara në gjykim
- ▶ përgjigja e Gjykatës dhe parimet themelore të mbajtur parasysht
- ▶ çfarë ndodhi më tej; ndikimi i vendimit të Gjykatës në ligjin vendas.

Pjesa B përmban:

- ▶ hyrje për veprimtarinë
- ▶ konceptet dhe çështjet e përfshira
- ▶ objektivat e të mësuarit
- ▶ planifikimi: udhëzime për të organizuar orën e mësimit 45 minutëshe nga pikëpamja e metodës, veprimtarive të mësuesit dhe të nxënësit
- ▶ materiali pedagogjik që mund të përdoret për të mbështetur veprimtarinë

2.3. Si të zhvillojmë veprimtaritë në klasë

Për të zgjedhur veprimtarinë që përputhet me nevojat tuaja, 12 veprimtaritë janë grupuar në pesë tema kryesore, në fillim të kapitullit 3. Çdo veprimtari është hartuar për nxënësit e shkollës së mesme. Ajo është planifikuar për t'u zhvilluar në 45 minuta dhe përmban të gjithë informacionin dhe materialin e nevojshëm që gjendet në këtë manual.

Megjithëse veprimtaritë janë hartuar të plota në vetvete, atje ku është e mundur mund të ishte e efektshme të propozoheshin detyra shtëpie përpara ose pas mësimit, si dhe për të shtuar veprimtari të tjera me spektër më të gjerë dhe për një periudhë më të gjatë kohore. Përpara fillimit të veprimtarisë së parë, është e rekomandueshme që mësuesi të paraqesë shkurtimisht Këshillin e Evropës dhe objektivat e tij. Për këtë qëllim, broshura prej shtatë faqesh "Këshilli i Evropës, rojtari i të drejtave të njeriut (2014)" i përkthyer në 21 gjuhë rekomandohet të përdoret për këtë qëllim. Broshura gjendet në adresën: